

Pligtig afgangsalder – en hurdle i de statslige forhandlinger

FAKTABOKS

JESPER DUE og JØRGEN STEEN MADSEN

Den vanskeligste hurdle i de statslige forhandlinger første fase i januar og begyndelsen af februar 2008 har vist sig at være et meget specielt problem vedr. den særligt lave pligtige afgangsalder for enkelte tjenestemandsgupper – herunder især politifolk, fængselsbetjente og ansatte i forsvaret. I politiet er afgangsalderen med fuld pension eksempelvis 63 år. Det har Personalestyrelsen stillet krav om at få forhøjet, samtidig med at pensionssystemet ændres, så der bliver et økonomisk incitament til at fortsætte længst muligt.

Udgangspunktet for sagen er den særlige EU-regulering, som bl.a. forbyder diskrimination på baggrund af alder. Det blev implementeret i forskelsbehandlingsloven med virkning fra 1. januar 2005, hvorefter den statslige arbejdsgiverpart forsøgte at ændre på regelsættet ved de offentlige overenskomstforhandlinger dette år. Det skete gennem indførelse af en bestemmelse om, at den enkelte ansatte skulle have ret til at fortsætte ud over den pligtige afgangsalder. Der var samtidig enighed om, at de nærmere kriterier for anvendelsen af denne mulighed skulle aftales efterfølgende, men på grund af modstand blandt de omfattede tjenestemandsgupper, er det kun i meget begrænset omfang blevet til noget. Ikke mindst Dansk Politiforbund har vendt sig imod, fordi den pligtige afgangsalder med fuld pension opfattes som en velerhvervet rettighed, som man selv har betalt i forbindelse med aftalefornyelserne.

Siden OK 2005 har det store politiske forlig om velfærdsreformen i sommeren 2006 yderligere lagt pres på, idet partierne her blev enige om, at der generelt ikke bør være aftaler om pligtige aldersgrænser for tilbagetrækning, hverken i lovgivningen eller i overenskomsterne, og det tilføjes, at det ikke er hensigtsmæssigt med de lave pligtige afgangsalde for nogle faggrupper. Der blev dermed lagt op til, at de gældende bestemmelser skulle tages op til revision ved den næste overenskomstfornyelse. Det var i tråd med forhøjelsen af efterløns- og folkepensionsalderen, og dermed et redskab til at fremme et af de afgørende mål med velfærdsreformen: at få forhøjet afgangsalderen fra arbejdsmarkedet og bidrage til at sikre et større arbejdskraftudbud.

I det nye Regeringsgrundlag fra november 2007: "Mulighedernes samfund", har VK-regeringen yderligere strammet op med et forslag om at ophæve den generelt pligtige afgangsalder på 70 år i staten for derved yderligere at beskytte den enkelte mod aldersdiskrimination. Det er blevet modtaget positivt af bl.a. FTF, men dog med den udtrykkelige tilføjelse, at et sådant forslag ikke må medføre en automatisk ændring af de beskyttelsesregler om pligtig adgangsalder, som der er aftale om på en række overenskomstområder.

Der er ingen tvivl om, at regeringens hoveddagsorden netop er at få forhøjet afgangsalderen generelt, og at den anser et løft i de lavere pligtige afgangsaldrer på forskellige områder som et væsentligt skridt i den retning. Det har derfor også været et prioriteret krav på Personalestyrelsens kravliste til OK 2008, og det styrkes af et supplerende krav om, at tjenestemandspensionen samtidig skal ændres, således at der ikke længere automatisk opnås fuld pension ved fratræden som 63-årig. Uden en sådan ændring vil der være et incitament til at fortsat at forlade tjenesten som 63-årig i stedet for at vente til den nye højere pligtige afgangsalder, som Personalestyrelsen ønsker gennemført i takt med løftet i efterløns- og pensionsalderen i det øvrige samfund.

Herimod fremhæver de berørte tjenestemandorganisationer – som nævnt – at de selv har betalt for den gunstige pensionsordning ved at holde tilbage på andre områder under de skiftende aftalerunder. Derfor må der under alle omstændigheder ske en kompensation herfor. Det der ser ud som en økonomisk gevinst for staten, kan derfor ende med at blive en dyr regning, mener Dansk Politiforbund. Derudover henviser Politiforbundet til, at man ifølge EU godt i forbindelse med politiarbejde kan aldersdiskriminere, fordi det er en forudsætning, at de ansatte kan klare en bred tjeneste.

Begrundelsen for den særlige lave afgangsalder har ikke mindst været det både fysisk og psykisk meget krævende arbejde, som bestemt ikke er blevet mindre krævende i dag, end da ordningen blev gennemført. Omvendt mener Personalestyrelsen, at der er sket en væsentlig samfundsudvikling, som har ændret situationen. Med den længere levealder og manglen på arbejdskraft kan sådanne hensyn ikke længere have samme vægt.

Jesper Due og Jørgen Steen Madsen er professorer og arbejdsmarkedsforskere ved forskningscenteret FAOS, Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

FAOS
07.02.08